

Savarankiškas skaitymas

? Skaitydami graikų kilmės švedų rašytojo Theodoro Kallifatideso (Theodor Kallifatides) knygos „Heraklis“ ištrauką atkreipkite dėmesį į Kreonto kaltinimus ir Antigonės atsakymus. Kaip apibūdintumėte jos laikyseną? Pasvarstykite, kodėl Antigonė neprašo pasigailėjimo, ką ji vertina labiau už gyvybę.

Theodoras Kallifatidesas.
www.greeknewsagenda.gr
nuotrauka

Antigonės teismas

Žmonės tebesiginčijo, kai staiga pasirodė pati Antigonė, dviejų sargybinių vedama. Ji vilkėjo ilga balta suknią, tarsi išsiruošusi į savo vestuves. Sargybiniai nuvedė ją į aikštės priekį, kur jau sėdėjo karalius Kreontas su savo palyda. Žmonės ėmė brautis artyn. Po valandėlės Kreontas pakėlė ranką ir liepė visiems nutilti. Tada jis prakalbo:

– Antigone, Oidipo dukra, ar prisipažįsti sulaužius įstatymą?

– Aš sulaužiau tavo įstatymą, o ne dievų!

Ar tu dėl to nesigaili?

– Ne!

– Bet juk žinai, kad būsi nubausta mirti. Ar esi tam pasirengus?

– Ne. Aš noriu gyventi. Noriu ištekėti už tavo sūnaus, pagimdyti jam vaikų – sūnų, dukterų. Noriu patirti meilės džiaugsmus. Aš per jauna mirti.

– Aš leisiu tau gyventi, tik prisipažink, kad padarei klaidą, sulaužei įstatymą.

– To aš negaliu. Tu gali man atimti gyvybę, bet negali mano jos suteikti.

Kreontas skėstelėjo rankom, tarsi norėdamas susirinkusiems pasakyti, jog jis nekaltas, kad mergina nenori būti protinga. <...>

Daugelis palaikė karalių – mergiotė turėjo galimybę prašyti pasigailėjimo. Kodėl ji taip užsispyrė? Dėl ko visa tai?

Ir Antigonė pajuto, kad, daugelio manymu, ji per toli nuėjo. Kodėl nesistengė paklusti?

Ji žinojo, kodėl taip pasielgė. Visa širdimi tikėjo, kad niekada nesijaus laiminga, jeigu brolis liks nepalaidotas, toks likimas jai atrodė net už mirtį baisesnis.

– Aš paskutinį kartą tavęs klausiu, – vėl prabilo Kreontas. – Ar prisipažįsti, kad pasielgei neteisingai?

Ji palenkė galvą ir užsimerkė, tarsi norėdama išgirsti savo vidinį balsą. tekstelėjo keli lietaus lašai. Žmonės nesiskirstė.

Jos sužadėtinis nebeiškentęs desperatiškai sušuko:

– Sakyk – taip, Antigone! Jei tu žūsi, ir mane nužudysi!

Jo balsas tarsi pažadino ją. Ji pasisuko jo pusėn, ašaros jai neleido aiškiai matyti.

– Ne, – pasakė tarsi pati sau. – Kitaip aš negaliu! Dievai mums liepia palaidoti savo mirusius. Žmonių įstatymai negali to pakeisti.

– Tai paskutinis tavo žodis? – paklausė Kreontas, nujausdamas, kad daugiau nebereikės jos klausiti. Jo sūnaus balsas draskė, plėšė ramią jos širdį.

Antigonė vėl pažvelgė į jį.

- Neišbučiuota, tik su ašarom akyse aš pasitiksiu savo likimą, Kreontai. Kitokio atsakymo tu iš manęs nesulauksi.

Žmonės stovėjo sulaukę alsavimą. <...>

- Žinau, nuo šiol daugelis mane laikys žiauriu. Tačiau karalius taip ir turi elgtis, kai pažeidžiami įstatymai. Šitas pasaulis turi savo tvarką. Savo viršų ir apačią. Tavo nusikaltimas sugriautų šią tvarką, jeigu liktų nenubaustas. Todėl su liūdesiu širdyje ir ašarom akyse aš baudžiu tave mirtimi. Tegul dievai mane už tai nubaudžia, bet aš taip darau iš meilės mūsų miestui ir įstatymams, ši meilė didesnė už tave ir už mane.

Paskui jis davė ženklą dviem augalotiems sargybiniams. tie nuvedė Antigoną prie iškastos kapo duobės. Ten jie nuleido ją į duobę galva žemyn. Šitaip dar kartą visiems parodė, kad jos poelgis griauja pasaulio tvarką.

Ji nesipriešino. Tik suspaudusi lūpas, užsisklendus žiūrėjo, kad tvarkingai gulėtų suknia.

Neverkė, kai sargybiniai kastuvais žėrė ant jos žemes. Galiausiai išsiveržė ilgas pratisas atodūsis, daugiau nieko. <...>

Paskui atsitiko keistas dalykas. Kreontas liepė visiems susirinkusiems prieiti prie kapo duobės ir įmesti į ją saują žemės – šitaip prisidėti prie bausmės vykdytojų, įrodyti, kad palaiko karalių ir įstatymą.

Žmonės atrodė priblokšti. Niekas nesijudino. Po valandėlės Kreontas vėl prabilo ir perspėjo, kad jam nepaklusę bus griežtai nubausti. <...>

Nepatyrusi meilės ji nuėjo į kapą. Neišglamonėta ir neapvaisinta. Alkmenė nesiryžo išberti žemių, kurias laikė saujoj. <...>

Vėliau, jau sutemus, miestą pažadino šiurpus, nevilties kupinas riksmas. Taip rėkė Aimonas, karaliaus sūnus, Antigonės sužadėtinis. Apakęs iš sielvarto, šaukdamas mylimosios vardą, jis suvarė durklą sau į pilvą. Atbėgę sargybiniai rado jį jau mirštantį. Ir jo tėvas, Kreontas, atskubėjo, kiek tik leido senstančios jo kojos. Tėvas ir sūnus paskutinį kartą pažvelgė vienas kitam į akis, bet nieko jau nebeapasakė. Žodžių neberekėjo. Aimonio motina iš nevilties netrukus pasikorė. Taigi Kreontas savo žodžius pavertė įstatymu, o įstatymas sugniuždė jį. Heraklis pabudo ir paklausė motinos, kas čia atsitiko. Ji apglėbė ir tarė:

- Tai meilė, sūnau. O jos niekas negali įveikti!

Theodor Kallifatides

Svetlinas Vassilevas (Svetlin Vassilev). „Antigonė“, 2013 m.

Raiškiai (ar vaidmenimis) perskaitykite Antikos dramaturgo Sofoklio, V a. pr. Kr. kūrusio graiko, tragedijos „Antigonė“ ištrauką – Antigonės ir Kreonto akistatą. Atkreipkite dėmesį, kokiais argumentais jie pagrindžia savo poelgius. Pasvarstykite, kuo skiriasi Kreonto ir Antigonės pasaulėžiūros, kokias vertybes kiekvienas jų gina. Pasibraukite svarbiausias vietas.

Antigonė

Antras epeisodijas

KREONTAS (Antigonei)

Tai tu! Tai tu, nūn galvą taip nuleidusi,
Sakyk: prisipažįsti darius tai ar ne?

ANTIGONĖ

Prisipažįstu. Padariau ir nesakau, jog ne.

KREONTAS (sargybiniui)

Tu laisvas nuo sunkios kaltybės ir gali
Keliaut, kur širdį traukia, –
Į visas šalis.

(Antigonei)

O tu man pasakyk be smulkmenų, trumpai:
Įsakymą žinojai, jog to nevalia daryti?

ANTIGONĖ

Žinojau. Kaipgi nežinosiu. Skelbė jį.

KREONTAS

Tai kaip drįsai įstatymui tu nusižengti?

ANTIGONĖ

Ne Dzeusas tą įstatymą paskelbė man.
Ne Teisingumas, kurs su požemių dievais
Gyvena, duodamas įstatymus žmonėms.
Įsakymo gi tavo nelaikau aš taip
Galingu, jog, mirtingas, menkas būdamas,
Pranoktų nerašytą amžiną dievų
Įstatymą, kuris ne šiandien ir ne vakar
Mums duotas ir kurio pradžios nežino niekas.
Todėl tavęs nepasiau, nebijodama
Žmogaus rūstybės, kad nereiktų prieš dievus
Man atsakyti, nes mirti juk reikės, ar ne,
Nors nuosprendžio tu nepaskelbtum. Betgi jei
Prieš laiką gausiu mirtį – laikysiu laime sau.
Vienuos varguos kaip aš gyvenantis žmogus
Ar gali nelaikyti laime sau mirties?

Likimo tokio susilaukti man, tikėk,
Nėra skaudu. Bet jeigu savo motinos
Sūnaus negyvo būčiau nepalaidojus –
Skaudžiau už mirtį būtų. O dabar nė kiek.
Jei tau atrodau aš kvailai padariusi –
Žinok: mane vien kvailas kaltins kvailumu.

CHORO VADOVAS

Kaip tėvas buvo atkaklus, taip ir duktė
Jo atkakli: nemoka blogiui nusilenkti.

KREONTAS

Tačiau žinoki: būdas, atkaklus per daug,
Greičiau palūžta. Juo kietesnis plienas bus,
Karštam žaizdre laikytas ir užgrūdintas,
Juo jį lengviau nulauši ir sutrupinsi.
Mažučiais žąslais gali suvaldyti žmogus
Karščiausią žirgą, ir todėl nepridera
Per daug sau leisti tam, kas kito valdžioje.
O ji nepaisyt nieko ryžosi tuomet,
Kai laužė žinomą visiems įstatymą.
Dabar, po pikto darbo, vėl ji į žūli,
Didžiuojasi žygiu ir juokias į akis.
Ne vyras būsiu aš ir didvyrė bus ji,
Jei panieka ši valdžiai liks nenubausta.
Nors būtų artimesnė man už seserį
Ir už visus, kas Dzeusą gerbia mūsų namuos –
Nei ji, nei jos sesuo išvengti negalės
Rūsčios dalios. Ir ta vienodai bus kalta,
Kad brolio kapo supylimui pritarė.
Ir ją pašaukit, rūmuos neseniai mačiau
Iš proto einančią dėl sielvarto sunkaus.
Dvasia mat linkus greit kaltybę išsiduoti,
Kai būsi pikta ką sumanęs paslapčiom.
Nepakenčiu, kai, nusikalstant užklyptas,
Dar žodžiais savo kaltę gražina žmogus.

ANTIGONĖ

Tu nori man dar ko daugiau, ne vien mirties?

KREONTAS

Nenoriu. Gavęs ją, aš viską būsiu gavęs.

ANTIGONĖ

Tai ko dar lauki? Tavo žodžiai nežada
Man gera nieko ir daugiau nebežadės.

KREONTAS

Ir po mirties man priešas bičiuliu netaps.

ANTIGONĖ

Ne neapkęsti, o mylėti aš gimiau.

KREONTAS

Nuėjusi į ten, jei nori, juos mylėk.

<...>

Ketvirtas epeisodijas

ANTIGONĖ

Pažvelkite, gimtojo miesto žmonės,

Į paskutinę

Išeinu kelionę, paskutinį

Kartą regiu aš saulę

Ir daugiau neberegėsiu. Hadas

Veda gyvą mane

Į Acheronto

Krantą, nesulaukusią

Vestuvių, nebelydės jų giesmės

Niekad manęs jau:

Esu Acherontui aš pažadėta. <...>

(liūdnai)

Be raudų ir be vestuvinės giesmės

Lydi vargšę į paskutinę kelionę,

Ir saulės skaisčiojo žibinto nelaimingai
Nebevalia regėti.

Mano dalios neapraudotos nė

Ašara nepalydi. <...>

O Tėbai, mano gimtas mieste,

Ir dievai mūs tėvų! <...>

Tik pažiūrėkit, Tėbų didžiūnai,

Kaip karalaitė jūs paskutinė

Ir nuo kokių žmonių tur kęsti,

Kad priedermę šventą atliko. <...>

Antigonę išveda

Sofoklis

Iš senosios graikų kalbos vertė Antanas Dambrauskas

Sebastijanas Norblinas (Sebastien Norblin). „Antigonė laidoja Polineiką“, 1825 m.

- Tai Antigonės atsisveikinimo kalba. Kaip manote, kokia intonacija ji sakoma?
- Nesunku nutuokti, kaip mergina jaučiasi. Dėl ko ji labiausiai išgyvena, sielvartauja? ?
- Ką Antigonė išsako gimtajam miestui, dievams, Tėbų didžiūnams?

Frederikas Leitonas (Frederic Leighton). „Antigonė“, 1882 m.